

Дурень

Про книгу

«Дурень» — один із найкращих романів Крістофера Мура, американського сатирика, який зажив світової відомості як автор бестселерів, у кожному з яких неодмінно присутні чаклунство, примари, заплутані сексуальні відносини та руйнування. А якщо все це перенести до вигаданого XIII сторіччя, то вийде така мішанка, від якої майже неможливо відірватися. Така вона і є, ця історія про драматичний останній рік життя шекспірівського короля Ліра, яку розповідає королівський блазень на ймення Капшук — і саме так, як і належить справжньому природженому блазневі.

КРИСТОФЕР
МУР

ЦАРЕНЬ

ФАБУЛА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

Крістофер Мур

ДУРЕНЬ

Роман

Видавничий дім «Фабула»
2021

Оригінальна назва роману: FOOL

Copyright © 2009 by Christopher Moore

© О. Тільна, пер. з англ., 2021

© ВД «Фабула», макет, 2021

ISBN 978-617-522-022-1 (epub)

All rights reserved. Усі права збережено. Жодна частина цієї книжки не може бути відтворена або передана в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включно з фотокопією, записом чи будь-якою системою зберігання та пошуку інформації, без письмового дозволу власників авторських прав.

Електронна версія створена за виданням:

Мур Крістофер

М91 Дурень. Роман / пер. з англ. О. Тільна. — Харків : ВД «Фабула», 2021. — 384 с.

ISBN 978-617-522-024-5

«Дурень» — один із найкращих романів Крістофера Мура, американського сатирика, який зажив світової відомості як автор бестселерів, у кожному з яких неодмінно присутні чаклунство, примари, заплутані сексуальні відносини та руйнування. А якщо все це перенести до вигаданого XIII сторіччя, то вийде така мішанка, від якої майже неможливо відірватися. Така вона і є, ця історія про драматичний останній рік життя шекспірівського короля Ліра, яку розповідає королівський блазень на ймення Капшук — і саме так, як і належить справжньому природженому блазневі.

УДК 82-311.2

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо- і відеокасет, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне

переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

Кілька слів про книжку Крістофера Мура «Дурень»

Смішно, художньо, дотепно та сексуально — усе й одразу!

Джеф Ліндсей, письменник

Важко встояти перед настільки веселою казкою, у якій є і вбивство, і відьомство, і зрада, і каліцтво, і штурханина... Мурове чутливе до діалогів вухо змушує перегортати сторінку за сторінкою... «Дурень» — це непристойно прекрасне читиво.

Christian Science Monitor

Насправді «Дурень» — пишнослівна, надокучлива, безсоромна, приземлена, вульгарна, груба, сексистська, богохульна та непристойна книжка. У порівнянні із цим романом Мура навіть ушлявлений своєю галасливістю та несмаком фільм Мела Брукса «Блискучі сідла» видається фундаментальним прикладом благопристойності зразка XVIII століття.

Майкл Дурда, Washington Post Book World

Бардоподібна мішанка, щедро присмачена клоунадою, сексом, масними дотепами, грою слів, анахронізмами та безліччю кумедно обіграних каламбурів Єлизаветинської доби... Мур не просто брудними пальцями гортає сторінки шедевр світової літератури. Його версія Шекспірового блазня, котрий в оригінальному тексті супроводжує короля Ліра, водночас ушлявлює і вигадливо збагачує характер головного героя... Поки серцем ми співпереживаємо трагічному королю, наш розум не перестає перечіпатися через комічні, гострі, відчайдушні дотепи його слуги. І поступово він перебирає на

себе всю нашу увагу, якою так обережно і начебто ненавмисно заволодів.

San Francisco Chronicle

Мур — великий розумаха в тому, що стосується слів. Хороші жарти і добряча насолода перебувати у цій казці... Чи слід спочатку перечитати Шекспірового «Короля Ліра», перш ніж братися за Мурового «Дурня» — питання спірне. Цю книжку можна сприймати як звичайні пригоди пришелепка. Просто насолоджуйтеся!

USA Today

Тут ви знайдете всі підказки, яких можете потребувати: божевільний монарх, його нещирі доньки, привиди, які спілкуються віршами, та замок, що аж кипить від інтриг. І все це у вигляді пустотливої, нахабної та грубої забавки... Мур перевертає все з ніг на голову, описуючи події з резонерської перспективи ХХІ століття, від чого класична історія робиться майже так само гострою, брутальною та хитромудрою... Це — щось маніакальне, дике, майстерно скомпоноване та безумовно вирашне.

Publishers Weekly

Сороміцька балаганна гра, якою вона й має бути: грубувата, сповнена стусанів під ребра, натяків і переморгування. І водночас данина пошани «Королю Ліру» (але з такою кількістю непристойностей і подвійних сенсів, що легіони дванадцятикласників буквально приклеюються до своїх примірників цієї книжки)... І немає кращого шекспірівського героя, щоби передати усі ті пристрасті, ніж придворний блазень, змушений зробитися голосом здорового глузду, що ховається за густим плетивом двозначних жартів і сліпучої гри слів.

Winnipeg Free Press

[Мур] досягає своєї мети: смішно до сліз або ж до кольок у животі.

New York Daily News

Про автора

Крістофер Мур народився 1959 року в Толедо, штат Огайо, і виріс в Менсфілді, штат Огайо. Навчався в Університеті штату Огайо і «Brooks Institute of Photography» в Санта-Барбарі. Переїхав до Каліфорнії, коли йому було 19 років, де і жив до 2003 року, потім вирушив на Гаваї. Почуття гумору, за власним визнанням, успадкував від батька — той багато років прослужив у дорожній поліції, і йому часто доводилося витягувати жертви аварій із палаючих покручених автомобілів. В юності крив дахи, працював на керамічній фабриці, де ліпив статуетки з біблійними сценами (зокрема, прославився тим, що виготовив Ісуса-немовля з личком довершеного негідника), торгував страховими полісами, був фотографом, диск-жокеєм, журналістом, клерком у мотелі, офіціантом в італійському ресторані, але кинув цю роботу, бо було важкувато втримувати рівновагу з тацею. Писати мріяв ще підлітком, але тільки у тридцять років кинув пити і взявся за розум.

Улюблений письменник — Джон Стейнбек («більше ніхто з таким співчуттям не сміється над маленькими людьми», — зазначає Мур). Усе життя провів у стані паніки. Не гомосексуаліст, не одружений, не вживає алкоголю, називає себе «тваринкою, яка говорить». Наразі живе в каліфорнійському містечку, населення якого складають 18 осіб, а з передмістями — 18 людей та чотири корови (Біг Сур, Каліфорнія). Любить музику без слів, тому що сам інколи пише пісні. Автор дванадцяти книжок, перекладених практично всіма європейськими мовами, включно з мурашиною та собачою. Якщо не рахувати «Дурня», найбільше захоплення у читачів викликали його романи «Практичне демоноводство» (1992), «Ящір пристрасті з бухти смутку» (2002) та «Агнець: Євангеліє від Гепи, товариша дитячих років Христа» (2004).

Попередження

Це непристойна казочка. У ній ви знайдете недоречні злягання, убивства та шарпанину, каліцтва, зради та досі незвідані висоти вульгарності й лихослів'я, а також нетрадиційну граматику, не зняту полісемію і несистематичну дрочку. Якщо всім цим ви, ніжний читачу, бридитеся,— не марнуйте часу і проходьте повз, бо ми маємо намір розважати, а не образати. Якщо ж ви вважаєте, що таке стане вам до вподоби, чудово — у вас у руках ідеальна книжка!

Дійові особи

Лір — король Британії.

Ґонерилья — старша дочка Ліра, герцогиня Олбанійська, дружина герцога Олбані.

Реґана — середня дочка Ліра, герцогиня Корнуольська, дружина герцога Корнуольського.

Корделія — найменша дочка Ліра, принцеса Британії.

Олбані — герцог Олбанійський, чоловік Ґонерильї.

Корнуол — герцог Корнуольський, чоловік Реґани.

Ґлостер — граф Ґлостерський, друг короля Ліра.

Едгар — старший син Ґлостера, спадкоємець графського титулу.

Едмунд — незаконнонароджений син Ґлостера.

Відлюдниця — свята жінка.

Кент — граф Кентський, близький друг короля Ліра.

Капшук — блазень.

Бургунд — герцог Бургундський, претендент на руку Корделії.

Француз — принц Французький, претендент на руку Корделії.

Куран — капітан гвардії Ліра.

Слинько — підмайстер блазня.

Привид — без цього клятого привида ніяк не обійтися.

Місце дії

Місце дії являє собою більш або менш міфічну Британію XIII століття, якою ще й досі волочаться залишки британської культури передримської доби. Британія охоплює все те, що нині вважається сучасною Великою Британією, із Англією, Вельсом, Ірландією та Шотландією включно,— і володарем усього цього є Лір. Загалом, якщо не обумовлено інше, умови тут дуже вологі.

ДІЯ ПЕРША

*Ми плачемо, вродившись, бо мусим
Дурну комедію на світі грати.*

«Король Лір», дія IV, сцена 6^{1}

Сцена перша

БЕЗ ЧОРТОВОГО ПРИВИДА НІЯК НЕ ОБІЙТИСЬ

— Др-рочило! — каркнув крук.

Без чортового крука теж ніяк не обійтись.

— Дурне діло — навчати його балакати, ось що я про це думаю,— сказав вартовий.

— Мені за посадою належить займатися дурощами, йомене,— відповів я.— Так воно і є. Бачиш: я — дурень, придворний блазень Ліра Британського. А ти і на правду дрочило,— прорік я до птаха.

— Здр-рисни! — каркнув крук.

Йомен замахнувся на нього списом, і величезний чорний птах спурхнув зі стіни та полетів собі кружляти над Темзою. Перевізник у човні підняв голову, побачив нас на вежі та помахав, вітаючись. Я скочив на парапет і вклонився.

— До ваших, чорт забирай, послуг, красенько дякую!

Йомен гарикнув і плюнув крукові у слід.

На Білій вежі завжди жили круки. І тисячу років тому, ще до того, як Георг II, недоумкуватий король Мерики, пустив увесь світ собаці під хвіст, тут жили круки. За переказами, поки у цьому замку мешкатимуть круки, доти й Англія залишатиметься могутньою. Але, здається мені, навчити одного із них говорити — не зовсім правильно.

— Їде граф Глостер! — гукнув вартовий на західній стіні.— Зі своїм сином Едгаром і байстрюком Едмундом!

Йомен біля мене широко всміхнувся.

— Глостер, еге ж? Не забудь зіграти ту сценку, де ти — коза, а Слинько — граф, який переплутав її зі своєю жінкою.

— Це вийде не по-доброму,— відказав я.— Граф нещодавно овдовів.

— Та ти ж минулого разу показував це при ньому, коли його жінка ще й у могилі не охолола.

— Н-ну... так. Але ж то була йому послуга, щоби сердега швидше оклигав від горя. Хіба ні?

— Та й нічогенько зіграв. Мекав так, що я вже зовсім був подумав: дружбан Слинько добряче тобі затичку розкупорює.

Я подумки зробив собі зарубку: зіпхнути вартового зі стіни, щойно з'явиться така нагода.

— Чув, що він хотів із тобою покінчити, та не зумів королю чолобитної скласти як годиться.

— Глостер — персона благородна, йому на вбивство ніякі чолобитні не потрібні,— було б лише бажання та знаряддя.

— Оце вже дулі,— мовив Йомен.— Усі те знають, що король тебе під крилечком тримає.

І це правда. Мені даровано особливі привілеї.

— А ти Слинька не бачив? Як Глостер уже тут, то й вистави за королівським повелінням не уникнути.

Слинько — це мій підручний, придуркуватий парубійко розмірами з тяглового коня.

— Та ще коли я на варту не заступав, він вештався на кухні,— відповів йомен.

* * *

А на кухні аж гуло,— куховарки готували бенкет.

— Слинька не бачив? — спитав я в Їдця, який сидів за столом і зажурено дивився на житній таріль^{2} із холодною бужениною — королівський обід.

То був худий і хворобливий хлопчина. Не маю сумнівів, що на посаду куштувальника королівських страв його обрали за хирлявість статури та схильність до передчасної кончини від першого-ліпшого подуву вітру. Я любив звіряти йому свої прикrostі та негаразди, не боячись, що вони розлетяться по всіх усядах.

— Як на тебе, воно отруєно?

— Та це ж свинина, хлопче. Хіба буває щось прекрасніше? Наминай давай. Половина англійських чоловіків за таке їдло віддала би яйце, а ще ж і полудень не проминув. Мені й самому кортить спокуситися.— Я хитнув до нього головою та широко всміхнувся. Бубонці на моєму ковпаку задзвеніли — мовляв, давай бадьоріше дивися на життя. Я зробив вигляд, що хочу поцупити шматок буженини.— Але тільки після тебе, звісно.

У стіл біля моєї руки встромився ніж.

— Назад, дурню! — гаркнула на мене Булька, головна кухарка.— Це ж королівський обід. Тільки спробуй — і я тобі відріжу помідори.

— Мої помідори і так ваші, пані, тільки попросіть,— відповів я.— Як забажаєте: на житньому тарелі чи подати під вершковим соусом, наче персики?

Булька пирхнула, висмикнула зі стільниці ніж і відійшла до м'ясницької колоди — патрати форель. Із кожним кроком її широкі сідниці перекочувалися під спідницею грозовими хмарами.

— Паскудне ти людисько, Капшуче,— сказала Пискля, і хвилі веснянок розбіглися колами від її сором'язливої усмішки. Вона була помічницею головної кухарки, дебела руда дівуля, яка пронизливо сміялась і часом виявляла щедрість у темних закамарках. Ми з Їдцем частенько приємно проводили вільні години пополудні, сидячи за столом і милуючись, як вона скручує курям шиї.

До речі, мене звать Капшуком. Так мене прозвала ще мати-ігуменя, коли крихіткою знайшла на порозі жіночого монастиря. Так і трапилося, ставним я не виріс. Можуть навіть сказати, що я зовсім малий пузан, але моторності в мене, як у кішки, та й природа наділила мене іншими дарами. Але паскудством? Ніколи.

— Здається, Слинько подався до покоїв принцеси,— сказала Пискля.

— Еге ж,— похмуро підтвердив Їдець.— Пані послали по засіб від меланхолії.

— І поганець зголосився? Сам туди пішов? Він же ще не готовий! А якщо промашка вийде, шмаркач зашпортається і завалиться на принцесу, як жорно на метелика? Ви впевнені?

Булька пожбурила випатрану форель у діжку — до інших слизьких співрибників^{3}.

— І при цьому ще й виспівував: «Обов'язок кличе на подвиг». Ми попереджали, що ти його шукатимеш, аж коли й самі почули, що їдуть принцеса Гонерилья зі своїм герцогом Олбанським.

— Олбані теж до нас?

— То ж він заприсягнувся твої кишки на канделябр понакручувати, хіба ні? — поспитався Їдець.

— Не-а,— виправила Пискля.— То герцог Корнуол таке обіцяв. А Олбані, здається, збирався його голову на піку настромити та виставити прилюдно. На піку, правда ж, Булько?

— Еге ж, на піку. Ото вже кумедія буде... Як подумати, тоді ти викапанам куклятком зробісся — точно як на цій твоїй паличці, тіки трохи більшеньким.

— «Джонс».— Їдець указав на мій блазнівський жезл, що зветься «Джонсом». А той, і правда, є зменшеною копією моєї привабливої фізії, насадженої на міцне руків'я з полірованого горіхового дерева. «Джонс» розмовляє замість мене, коли навіть моєму язичку треба вийти за межі монаршого дозвоління — вільно говорити до лицарів і шляхти: його макітра вже й так на піці, якщо на неї впаде гнів дурнів та зануд. Моє найвитонченіше мистецтво частенько дістається саме цьому предмету.

— Ну так, Булько, то буде повний відпад. Образ прямо таки іронічний — голубонька Пискля насадить тебе, скажімо, на рожен і як зачне над вогнем крутити, а з обох боків у тебе по яблуку, для кольору. Хоча, наважуся сказати, смальцю тут натече стільки, що, дивись, замок спалимо. А поки не згорить, хоч нарегочемся.

Я ухилився від прицільно кинутої в мене рибини й обдарував Бульку широкою усмішкою, мовляв, дякую, що не ножем. Чудесна вона жінка, хоч велика за формами і швидка на розправу.

— На цьому й відкланяюся — мені ще того слинявого недоумка потрібно відшукати, бо треба готуватися до вечірньої вистави.

* * *

Покої Корделії розташовувались у північній вежі, і дістатися туди якнайшвидше можна було лише верхом зовнішньої стіни. Проходячи над вартівнею головних воріт, я почув, як йомен із обличчям, укритим віспинами, прокричав:

— Здоров будь, графе Глостере!..

Унизу на підйомний міст ступив сивобородий Глостер, а потім і його почет.

— Здрав будь і ти, Едмунде, чортів вилупку! — гукнув я, перехилившись через парапет.

Йомен поплескав мене по плечі.

— Вибачаюся, серку^{4}, але мені казали, що Едмунд занадто чутливий щодо свого позашлюбства.

— Авжеж, йомене,— промовив я.— Немає потреби тикати і насміхатись, і без того ясно, де у цього мудака сверблячка. Все написано на його мармизі.— Я підскочив до парапету і помахав байстрюкові «Джонсом», а той у відповідь спробував видерти лук і колчан у лицаря, що їхав із ним поряд.— Пройдисвіт ти і сучий син! — повідомив йому я.— Свіженький кізячок, що випав із рябого дупла шмари із заячою губою та наробив смороду!

Граф Глостер підняв голову й набурмосився до мене, проїжджаючи під герсою^{5}.

— Уразив його в саме серце,— сказав йомен.

— То ти гадаєш, жорсткувато вийшло?

— Є трохи.

— Вибач. Чудовий капелюх, байстрюче! — гукнув я, щоби хоч якось згладити свій промах. Едґар і двоє лицарів унизу намагалися втримати байстрюка Едмунда. Я зіскочив з парапету.— Слинька не бачив, ні?

— Та тіки зранку у великій залі,— відповів йомен.— А потім ні.

Із-поза гребеня стіни почулися вигуки — один йомен передавав іншому, доки не долетіло до нас:

— Герцог Корнуол і принцеса Регана під'їжджають із півдня.

— Обкінчані панчохи! Корнуол — вилощена скнарість і чистопородне злодійство; дерконе черницю за фартинг^{6}, та ще й не віддасть решти — так просто, заради сміху.

— Не переймайся, недомірку, король убереже твою шкуру.

— Усе так, йомене, вберегти — убереже, але якщо ти ще раз прилюдно назвеш мене недомірком, король на всю зиму відішле тебе стерегти мерзлий рів.

— Перепрошую, пане блазню, сер,— відповів йомен. І при цьому згорбився, щоби не видаватися докірливо високим.— Я чув, що принцеса Регана — самий смак і вогонь-баберя в задні двері, е-е? — Він підсунувся до мене ближче і штрикнув ліктем під ребра, коли вже ми такі друзяки.

— Ти, певно, новачок?

— Та тіки два місяці на службі.

— Тоді порада, юний йомене. Згадуючи про середню доньку короля, краще висловлюватися в тому дусі, що вона прекрасна, і розводитися про її доброчесність, а коли не бажаєш стояти на варті біля скриньки, у якій виставлена твоя голова, то ліпше придушувати в собі порухи необізнано висловлюватися про її соромітні місця.

— Е-е... Я не доберу, що то таке, пане.

— Не розпатьякуй про її охочість до грання, синку. Корнуол викольовав очі мужам тільки за те, що вони насмілилися поглянути на принцесу із проблиском хоті.

— От же ж звірюка! Я не знав, пане. Я нічого такого не казатиму.

— І я не казатиму, мій добрий йомене. І я не казатиму...

Отак укладаються союзи, так скріплюється вірність. Капшук завів собі приятеля.

Щодо Регани хлопчисько має рацію, звичайно. І чому тільки я сам не додумався назвати її «вогонь-баберя в задні двері»? Хто-хто, а я це знаю достеменно... Загалом, маю визнати: як митець я відчув заздрість до винахідливості йомена.

* * *

Особиста світелка^{7} Корделії розташовувалась на верхівці гвинтових сходів, освітлених лише хрестами бійниць. Доки я здирався нагору, чув якісь смішечки та приглушений регіт.

— То що ж це: я не достойна, коли не під руку з яким-небудь паяцом у гульфіку і не в нього в ліжку? — почув я слова Корделії.

— Ви кликали, пані,— промовив я, заходячи до світлиці і тримаючи гульфік у руці.

Фрейліни у передпокої захихотіли. Юна леді Джейн, якій було лише тринадцять років, верескнула — поза сумнівом, схвильована моїми видатними чоловічими причандалами, а може, і ніжним поштовхом у зад, отриманим від «Джонса».

— Капшуче! — Корделія сиділа серед кола дівчат — свого особистого двору. Простоволоса, світлі кучері вільно спадають до пояса, у сукні з простого полотна лавандового кольору, не туго зашнурованій. Вона підвелася й наблизилась до мене.— Ти вшанував нас, блазню. Чи почув про маленьких звіряток, яких помучити тут можна, чи сподівався знову випадково заскочити мене під час купелі?

Я злегка посіпав свого ковпака — дзвіночки покаянно задзвеніли.

— Я заблукав, міледі.

— Дюжину разів?

— Відшукувати правильний шлях, міледі, то не найбільший мій талант. Коли потрібен мореплавець, то я по нього зараз же покличу, та вже тоді мене не винуватьте, якщо нудьга вас раптом переможе і ви поквапитесь топитись у струмку, а ці панянки сльози проливати зачнуть над вашим трупом бездиханним, блідим і прехорошим до нестями. Нехай тоді вони говорять завжди: «Вона не по зірках блудила й не по мапі, бо проводир у неї був надійний,— а заблукала духом у жалю за дурником своїм».

Дівчата зойкнули, ніби у відповідь на мою репліку. Я б їх, їй-бо, благословив, якби ми з Богом давно вже не припинили спілкування.

— Геть, геть, геть, панянки,— мовила Корделія.— Залиште нас самих із блазнем наодинці, аби могла я змудрувати гідне для нього покарання.

Панни гуртом поспішили вийти з покою.

— Покарання? — запитав я.— За що ж?

— Іще не знаю,— відповіла Корделія,— та коли змудрую, будь певен, знайдеться до нього і провина.

— Червонію від вашої впевненості.

— А я — від твоєї смиренності,— мовила принцеса. І посміхнулася до мене, та таким кривим серпом, що дівиці її віку не до шмиги. Корделія і на десять літ від мене не молодша (втім, щодо свого віку я певності не маю), але сімнадцять літ і зим вона вже точно зустріла, і всі ці роки з нею, найменшою королівською донькою, завжди носились, як зі скляним прядивом. От тільки люба-то вона люба, а як гавкне — будь-який недоумкуватий борсук кинеться навтьоки.

— Чи не роздягтися мені для покарання? — запропонував я.— Флагеляція? Фелляція? Хай що б то було — я ваш покірний покаянный грішник, панно.

— Досить уже, Капшуче. Припини. Мені потрібна тут твоя порада або хоча б маленьке співчуття. До замку приїздить мої сестриці.

— На жаль, вони вже поз'їжджались.

— О так, це правда. Олбані та Корнуол жадають тебе вбити. Тобі у цьому геть не таланить. Так от, вони до замку їдуть, як і Глостер із синами. Боже мій, вони також з тобою хочуть розібратись.

— Суворі критики,— промовив я.

— Ну вибач. А окрім того, тут ще й інша шляхта, і серед них граф Кентський. Може, хоч він не прагне тебе вбити? Чи теж прагне?

— Не знаю про таке. От тільки ще далеко до обіду.

— Це правда. А чи знаєш, по що вони усі сюди злетілись?

— Аби мене загнати в кут глухий, немов щура у діжку?

— Ні, Капшуче. У діжок кутів немає.

— Як на мене, то забагато зусиль, аби покінчити з одним дрібним, хоч і скажено симпатичним блазнем.

— Річ не в тобі, дурбецало! В мені.

— А вас убити — значно менше праці. Скільки тамтого люду потрібно, щоб ураз скрутити цю тонюньку шийку? Мене, проте, тривожить, що Слинько одного разу вас придушить ненароком. До речі, ви його, бува, не бачили сьогодні?

— Від нього тхне страшенно! Я його ще вранці відіслала.— Вона гнівно змахнула рукою, повертаючи мене до предмету розмови.— Знаєш, батько віддає мене заміж!

— Що за бздури! Та хто ж захоче взяти вас?

Принцеса ледь потемнішала лицем, кригою взялися її блакитні очі. Борсуки по всій Блятці^{8} затремтіли й поховалися.

— Завжди мене жадав Едгар Глостерський, а принц Французький і герцог Бургундський уже приїхали, щоби принести мені обіти вірності.

— Не рано?

— Обіти шлюбні!

— О, кажу, хіба не рано ще обідати?

— Обіти, обітниці чи клятви, дурень ти. Обіти — не обіди. Принци тут, щоб на мені женитися.

— Обидва? Та ще й Едгар? Не може такого бути. Ні!

Я був вражений. Корделія? Заміж? І хтось із них її забере звідси? Це несправедливо, нечесно, неправильно! Чому? Адже вона іще мене навіть голим не бачила.

— Навіщо вам оті обіти їхні? Хіба що на ніч, так усяк готовий на нічку цілу вам єдиним бути. А от коли назовсім, то навряд чи вони захочуть, навіть і наосліп.

— Бо я, Капшуче, гръобана принцеса.

— Отож-то є. Яка в принцесах користь? Корм для драконів і товар на обмін — примхливі цяці, за яких узяти, можливо, вдасться цінну нерухомість.

— Ой ні, любенький блазню, ти забув — з принцес бувають часом королеви.

— Ха, принцеси!.. Яка ціна вам, як татусь не зможе до дупці пришпилити скількись графств, аби ці півні гальські забажали хоч глянути на вас однеденьким оком?

— Он як? А дурень скільки коштує? Ні, скільки підмайстер дурня коштує, бо ти лише плювальницю тягати здатен, плювальницю, кажу, для самородка^{9}. То чого вартий блазень, га, Капшуче? Відерце теплих шмарклів?

Я схопився за груди.

— Я пробитий до глибини душі, до серцевини,— видихнув я і, хитаючись, добрів до стільця.— Їй-бо, я кровоточу, помираю, вражений залізом ваших слів.

Корделія підбігла до мене.

— Зовсім ні!

— О ні, не наближайтесь. Плями крові ніколи вже не вдасться відіпрати від полотна,— вони навек залишаться на ньому, припечені жорстокосердям вашим і муками нечистого сумління.

— Капшуче, припини негайно!

— Знайте, панно, ви мене убили. Їй-право, насмерть вбили ви мене.— Я задихався, сіпався та кашляв.— Нехай же вічно пам'ятають люди, що цей покірний блазень приносив сміхи й радість щиру всім, кого лиш зустрічав на своєму шляху.

— Ніхто не скаже так.

— Тш-ш-ш, дитинко. «Я в муках стратив сили»^{10}.— Із жахом я дивився на уявну кров у себе на руках. Тоді зісковзнув зі стільця на підлогу.— Та хочу, щоб ви знали: попри все, попри єство порочне ваше і такі до недоладності великі ваші ступні, я завжди...

І тут я помер. До біса, мля, блискуче здох, я б сказав. Перед кончиною одним лише натяком продемонстрував передсмертну судому, коли крижана кістлява рука вхопила мене за життєдайну головку.

— Що? Що? Ти завжди — що?

Я нічого не відповідав, бо помер, та й утомився я вже кровоточити і хрипіти на все горло. Сказати ж правду, зовсім не жартома, не поблюзнірськи, серце мені ніби пронизало арбалетною стрілою.

— Не діждешся від тебе допомоги,— мовила Корделія.

* * *

Коли я повертався назад до прислужницької шукати Слинька, на стіну поряд зі мною опустився крук. Вісті про майбутнє пошлюблення Корделії не на жарт роз'ятрили мені серце.

— Привид! — каркнув крук.

— Я тебе такого не вчив.

— Херня! — відповів крук.

— Оце вже по-нашому!

— Привид!

— Вали, пташко,— мовив я.

І тут-таки за сраку мене вкусив холодний вітер, а на верхівці сходів, на башточці, серед тіней я помітив якесь мерехтіння — неначе шовк на сонці — у подібі чогось не зовсім схожого на жіночу постать.

І привид прорік:

*Смертельно образить трьох дочок король
Й довіку він гратиме дурника роль.*

— Віршики? — поцікавився я.— Ти, значить, тут світишся, весь такий безтілесненький, серед білого дня таємничі віршики белькочеш? Негодяще це ремесло й ошуканство, а не мистецтво — у полудень з'являтися. Та священник пердне — і то пророцтво вийде більш похмурим, непоказна ти шмаркле.

— Привид! — голосно каркнув крук — і привида не стало.

Без чортового привида ніяк не обійтись.

Сцена друга

БОГИ, НА БОЦІ НЕЗАКОННИХ БУДЬТЕ!{11}

Слинька я знайшов у пральні — він саме закінчував рукоблудити, розвішуючи гігантські шмарклі свого гидотного сім'я по стінах, підлозі та стелі, і при цьому хихотів. А молоденька сифілітичка Мері трусила перед ним цицьками над парою, що здіймалася від казана з королівськими сорочками.

— Прибирай своє причандалля, гойдухо, нам пора готуватися до вистави.

— Так ми ж тільки посміятись.

— Якби ти хотіла виявити милість, віддрючила б його по-чесному, та й прибирати б потім довелось менше.

— А це вже гріх. Крім того, я вже краще всядуся верхи на алебарду вартового, ніж у себе ввіткну оцю приبلуду, щоби всю мене від неї розперло.

Слинько витиснув із себе останні краплі й гепнувся на підлогу, розкинувши ноги. Він сопів, як ковальські міхи, повні слини. Я було спробував допомогти дурневі запакувати його хазяйство, та тільки пхати цей болт назад у гульфік — наперекір його твердому переконанню — було все одно, що насувати відерце бугаєві на голову. Хоч молотком забивай — до речі, може вийти доволі комічна інтермедія. Хтозна, можливо, й розіграємо її сьогодні ввечері, якщо зробиться зовсім кисло.

— Мері, що тобі заважає відшморгати хлопа як годиться? Вивалила цицьки, разів два труснула, намилила, полоскотала, посекеляла — і він тобі тягатиме воду тижні зо два.

— Уже тягає. Я взагалі не хочу, щоб це дурбицало крутилося біля мене. Він же самородок. У нього в сімені чорти.

— Чорти? Які там чорти? Нема там ніяких чортів, любаско. Телепнів по самі помідори — це є, а чортів нема. Самородок буває або блаженним, або окаянним, а вивертом природи він не буває ніколи. На це вказує саме його назвисько.

Десь посеред тижня сифілітичка Мері зробилася у нас затятою християнкою, хоч сама ще та шльондра. Ніколи до пуття не знаєш, із ким маєш справу. Пів королівства — християни, а друга половина вшановує старих богів природи, котрі завжди багато чого обіцяють, як сходить місяць. Християнський Бог із його «днем відпочинку» має владу над селянами переважно в неділю, а до четверга, коли назріває потреба пиячити та гоцатися, людська природа скидає личини, задирає ноги, бере в кожную руку по сулії елю та біжить до друїдів наvertатися знову — тільки встигай приймати. Настає свято — і вони танцюють, п'ють, порають дівок і ділять урожай; але у дні принесення людських жертв або коли кличуть палити королівські ліси, довкруз Стоунгенджа бешкетують самі цвіркуни, а всі співаки знову звалили від матері-природи до Отця Небесного.

— Краса,— сказав Слинько, намагаючись відновити контроль над своїм товкачем.

Мері знову узялася розмішувати прання, от тільки забула повернути плаття на плечі. Увага паскудника прикувалася намертво, що тут казати.

— Точно. І правда, парубче, вона — видіння мляцької краси, але ти й так уже натер собі до блиску, а нам ще працювати. Весь замок кипить від інтриг, хитрощів і злодійства — між лестощами та вбивствами вони потребуватимуть комедійної розрядки.

— Інтриги та злодійство? — Слинько розплився у щербатій посмішці. Уявіть, як солдати спльовують крізь зубці на стіні фортеці,— отака точно у Слинька посмішка. Він обожнює інтриги та злодійства, бо вони якнайліпше відповідають його характеру та особливим здібностям.

— А хованки будуть?

— Хованки будуть неодмінно,— мовив я і навалився на неслухняне яєчко, щоби запхати його до гульфіка.

— А підслуховування?

— Ми підслуховуватимемо в кавернозних пропорціях, ловитимемо кожне слово, як Бог уловлює папські молитви.

— А шморгання? Капшуче, буде шморгання?

— Найпідліше шморгання наймерзеннішого штибу, хлопче. Найпідліше й наймерзенніше.

— Ага, значить, тоді псячі ятра^{12}! — Слинько задоволено ляснув себе по стегну.— Чула, Мері, гряде найпідліше та наймерзенніше шморгання. Псячі ятра, еге ж?

— Ще б пак — викапані, мля, вони, любасику. Якщо святі нам усміхнуться, може, хтось із них, панів благородних, твого друзяку-недоростка й підвісить на решті, як грозилися.

— І буде в нас два дурні з чудовими підвісками, ге? — Я пхнув свого підмайстра ліктем під ребра.

— Ага, два дурні з чудовими підвісками, ге? — повторив Слинько моїм голосом, що прозвучав із його пащі до того точно, що мені здалося, ніби йому на язык втрапило відлуння, а він викашляв його назад. У цьому й полягає особливий дар Слинька: він не лише ідеально все копіює, а може відтворювати цілі розмови, хай би як довго вони тривали. І все з абсолютною точністю, та ще й на різні голоси. От тільки не розуміє при цьому жодного слова. Слинька Лірові подарував іспанський герцог за те, що в нього слина лилася водоспадами, а гази він пускав так, що сутеніло в покоях; та коли я виявив інший талант самородка, я взяв його собі в підмайстри, щоби навчати справжнього чоловічого мистецтва — потішати.

Слинько зареготав:

— Два дурні з чудовими...

— Досить! — урвав його я.

Це й на правду дратує, якщо чути власний голос, із точністю до найменшого обертону, від цього пентюха — гори м'яса, позбавленої будь-якого розуміння та відчуття іронії. Два роки поспіль я тримав Слинька в себе під крилом, але й досі не звик до цієї його особливості. Він зазвичай не має на увазі жодної шкоди — просто така в нього природа.

Стосовно природи мене навчала відлюдниця в монастирі, примушуючи зачувати напам'ять Арістотеля: «Ознака освіченого чоловіка й данина його культурі — відшукувати в речах тільки ту точність, яку дозволяє йому побачити його природа». Я зовсім не примушував Слинька читати Цицерона чи складати розумні загадки, але під моїм наставництвом він почав досить добре перевертатися та жонглювати, міг проревти пісеньку і взагалі розважити королівський двір — приблизно так, як це робить учений ведмідь, але із трохи меншою схильністю поїдати гостей під час бенкету. За належного керівництва з нього міг би вийти хороший блазень.

— Капшук сумує,— сказав Слинько й поплескав мене по голові. Мене це завжди дико дратувало, і не лише через те, що ми із ним опинилися лицем до лица: я стояв, а він сидів на підлозі, але й тому, що від цього бубонці у мене на ковпаку заблямкали вкрай меланхолійно.

— Я не сумую,— відповів я.— Я серджуся через те, що весь ранок не міг тебе відшукати.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ